

De klok horen luiden

Weten we wat we horen als we de klokken van de Geertekerk horen luiden? Aan wie kan ik dat beter vragen dan aan Adri Onnekink? Hij weet waar de klepel hangt en nog veel meer ook.

Historie

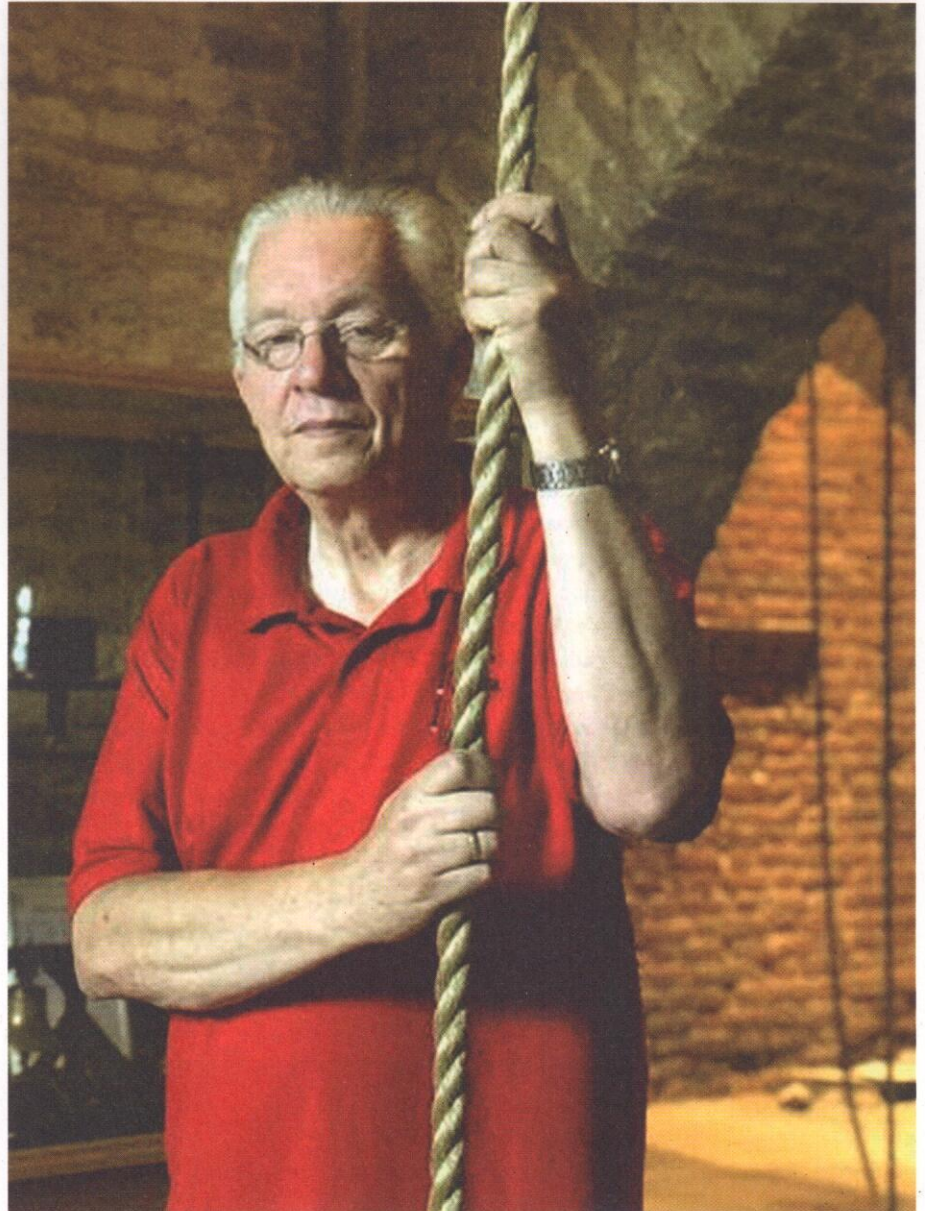
“De klokken van de Geertekerk geven een prachtig middeleeuws geluid, een oproep om naar de kerk te komen, tot gebed. In de toren hangen twee luidklokken, de ‘Ghertrut’ in 1477 gegoten door Steven Butendiic (Utrecht) en de ‘Jesus Maria Johannes’ in 1506 gegoten door Geert van Wou (Kampen). Voor elke zondagsdienst worden beide klokken geluid. In de veertigdagentijd echter alleen de kleine klok. Na witte donderdag blijft het stil totdat ze met Pasen allebei weer klinken. Bij een uitvaart wordt de Ghertrut alleen geluid, bij een bruiloft beide klokken.

De Ghertrut vind ik het mooiste. Het is moeilijk onder woorden te brengen wat je een mooie klok vindt. Het is puur gevoel. Er zijn klokken die niet klinken. Dan zijn er bijvoorbeeld fouten bij het gieten gemaakt. Klokkengieten is een ambacht dat maar heel weinig mensen nog beheersen. In Nederland is nog één grote klokkengieter, Eijsbouts in Asten. Een gegoten klok brengen ze daar op toon door deze te slijpen op een draaibank. De middeleeuwse klokkengieten konden de klokken op toon gieten. Op basis van veel rekenwerk kregen ze exact de gevraagde toon. Dat kan nu ook nog wel, maar het is veel moeilijker.

De meeste klokken zijn van brons. Toen er schaarste was van brons, na de tweede wereldoorlog, is men ook gietstaal gaan gebruiken. Voor oorlogsdoeleinden waren duizenden klokken in beslag genomen. Onze klok Jesus Maria Johannes werd ook in beslag genomen, maar is evenals veel andere klokken na de oorlog gelukkig teruggevonden. De Ghertrut mocht blijven hangen omdat ze een alarmfunctie had in oorlogstijd.”

Interesse in klokken

“Mijn vader was collectant en hulpkoster in de Geertekerk. De grote klok werd

destijds elektrisch geluid. Alleen met Pasen, Pinksteren en Kerst werd de kleine klok met de hand erbij geluid. Mijn vader deed dat weleens en ik mocht als kind mee naar boven. Dat geluid trok mij als kind al aan. Maar pas in 1989 werd ik lid van het Utrechts Klokkenuiders Gilde en gingen we met een groepje ook de beide

Geerteklokken handmatig luiden. Het gilde was in 1979 opgericht. Evert Oldenhof, stadstimmerman, luidde daarvoor samen met padvindders handmatig de zes klokken van de Domtoren op zondag. Toen hij met pensioen ging, wilde de gemeente een elektrische luidmotor installeren. Een aantal mensen richtte

toen het gilde op om de klokken van de Domtoren handmatig te blijven luiden. Later kwamen daar de Jacobikerk, de Buurkerk en in 1990 de Geertekerk bij. In 2005 is het op één na oudste klokje van Utrecht, van het Bartholomeusgasthuis, op mijn initiatief gerestaureerd. Dat luidt het gilde nu elke dag om 12 uur, ten teken dat de maaltijd begint.”

Handmatig of elektrisch luiden

“Door ervaring kan ik het verschil daartussen wel horen. De luidmotoren zijn vaak niet goed afgesteld, de klepels slaan dan te hard. Dat geeft een scheller geluid en het risico bestaat dat er haarscheuren ontstaan. We zijn nu voorzichtig met de honderden jaren oude klokken. Maar vroeger waren het gewoon gebruiksvoorwerpen. Ik vind dat we ook zuinig moeten zijn op nieuwe klokken, dat zijn immers de historische klokken van de toekomst.

Het klokkenluidersgilde is razend populair. Er is een wachtlijst voor luiders; wie zich nu meldt, is misschien pas in 2025 aan de beurt. Eerst vindt een gesprek plaats met Carien van Gijn (arts) om te bekijken of je het fysiek aankunt om

Klokkenkerkhof in de Tweede Wereldoorlog bij Hamburg.

veel trappen te beklimmen. Dan volgt een jaar opleiding. Je moet de klokken leren kennen, ze hebben allemaal een eigen karakteristiek en eigen manier van luiden. Het is ook belangrijk hoe je staat. Je mag niet van de grond komen aan het touw. Dat is een 'doodzonde' bij het gilde. Want dan houd je de klok tegen, de klepel krijgt een versnelling en slaat met een enorme klap tegen de klok. Zo kan

hij barsten of scheuren. De luidmeesters bepalen uiteindelijk of je het felbegeerde luidcertificaat krijgt.”

Doopklokje

“Op het kruispunt van middenschip en dwarsbeuken staat de houten vieringtoren. In 2007 nam ik het initiatief om daar een doopklokje voor te laten maken. Waarschijnlijk hing er ooit een wijwaterklokje totdat het torentje eraf waaide in de grote storm van 1664. Dat klokje werd geluid tijdens het Onze Vader. Dat past niet in onze liturgie, dus voor ons een doopklokje. Maar eerst is de vieringtoren toe aan restauratie. Dat kan nog wel een paar jaar duren. En dan is er nog een probleem hoe we het moeten luiden. De kabel zal midden in de kerk ter hoogte van de avondmaalstafel naar beneden hangen. De klok is al ontworpen, en mijn naam komt erin te staan. Als het zover is ga ik meehelpen met gieten bij Simon Laudy, klokkengieter in Finsterwolde, ooit betrokken bij de oprichting van het Utrechts Klokkenluiders Gilde.”

De klokken van de Geertekerk: Ghertrut en Jezus Maria Johannes.

Trudy Schreuder Goedheijt